

Daphne laureola L. (Zwart peperboompje) in Nederland

Raymond W.J.M. van der Ham & Ruud van der Meijden (Nationaal Herbarium Nederland, Postbus 9514, 2300 RA Leiden; e-mail: ham@nhn.leidenuniv.nl)

Daphne laureola L. (Spurge-laurel) in the Netherlands

In the last years isolated specimens of *Daphne laureola* have been found in three localities in the Netherlands: one in the dunes of Voorne, and two in public gardens in Delft. *Daphne laureola* is only rarely cultivated in the Netherlands. It is argued that the Dutch localities might belong to a more or less natural extension of the distribution area of this species, which might be associated with the still ameliorating climatic conditions for atlantic-mediterranean species in the Netherlands.

In de afgelopen jaren hebben wij op enkele plaatsen in het westen van het land *Daphne laureola* (Zwart peperboompje) gevonden. Aangezien het niet onmogelijk is dat deze groeiplaatsen met het atlantische deel van het verspreidingsgebied samenhangen, leek het ons goed om de soort eens onder de aandacht van Nederlandse floristen te brengen.

Kenmerken en areaal

Daphne laureola en *D. pontica* zijn de enige Europese peperboompjes met gele bloemen en zwarte vruchten.¹ *D. laureola* heeft bladen die minstens drie keer zo lang als breed zijn (bij *D. pontica* 2–2½ keer zo lang als breed), terwijl de bloemen in de oksels van bladen van het vorig jaar staan (bij *D. pontica* in de oksels van gereduceerde bladen van hetzelfde jaar). In tegenstelling tot *D. mezereum* (Rood peperboompje: purperroze bloemen, rode vruchten) is *D. laureola* 's winters groen, wat betekent dat deze soort vooral van de herfst tot in het voorjaar opvalt.

Daphne laureola heeft een atlantisch-mediterraan-(sub)montaan areaal: ZO.-Engeland, Frankrijk, delen van Spanje en Italië, het kustgebied van Marokko en Algerije, en de westelijke Balkan.² *Daphne pontica* sluit zich hier in het oosten min of meer bij aan: N.-Turkije en Kaukasus. *Daphne mezereum* heeft een veel ruimere verspreiding dan *D. laureola*: behalve in W. en C.-Europa ook in Scandinavië en grote delen van de voormalige USSR. In het westen van Frankrijk³ komt *D. mezereum* evenwel veel minder voor dan *D. laureola*. In Engeland komt *D. mezereum* zeldzaam en zeer plaatselijk voor, terwijl *D. laureola* daar wijdverspreid en tamelijk algemeen is.⁴ In ZO.-België komt *D. laureola* sporadisch voor, terwijl *D. meze-*

reum daar vrij algemeen is.⁵ Dat verschil geldt in nog sterkere mate voor westelijk Duitsland.⁶ Deze gegevens onderstrepen het duidelijk sterker atlantische karakter van het areaal van *D. laureola* vergeleken met dat van *D. mezereum*.

Voorkomen in Nederland

Tot op heden werd *Daphne laureola* nog niet voor Nederland opgegeven. Echter, in 1998 en 1999 trof de eerste auteur deze soort aan in twee extensief beheerde plantsoenen in Delft (Kanaalpad, Asvest). De struikjes waren toen 50 en 70 cm hoog en, te oordelen naar het aantal internodiën, vier en zeven jaar oud. Op de groeiplaats aan de Asvest stond zij pal tegen een Hazelaar, en in de directe omgeving waren Klimop, Rode kornoelje en Sneeuwbes te vinden. Langs het Kanaalpad groeide zij tussen veel Sneeuwbes. Navraag maakte duidelijk dat de 'plantsoendienst' in ieder geval in de laatste 20 jaar in Delft geen *Daphne* had aangeplant, dit vanwege de giftigheid van de bessen.⁷ Ongeveer 20 jaar geleden werd wel *D. mezereum* besteld voor de heemtuin. Deze soort is vrij vaak in privétuinen te vinden, en is in Delft ook wel verwilderd aangetroffen.⁸ *D. laureola* komt sporadisch in cultuur voor⁹, en is alleen bij zeer gespecialiseerde kwekerijen verkrijgbaar.¹⁰

In 2000 trof de tweede auteur *Daphne laureola* aan in duinterrein bij de Tenelaplas op Voorne. Het struikje was toen ongeveer 6 jaar oud en groeide in gezelschap van Braam, Kamperfoelie, Meidoorn en Zomereik. Het was daar voorheen nooit gezien en, voor zover bekend, niet aangeplant.¹¹

Fig. 1. *Daphne laureola* L. (Zwart peperboompje), met bloemen en onrijpe bessen. Asvest, Delft. Foto: Raymond van der Ham.

Aan de Voornse plant worden nog geen bessen gevormd. De Delftse exemplaren hebben vanaf hun ontdekking ieder jaar gebloeid en bessen gekregen. Dat van de Asvest is dit jaar gesneuveld door aanleg van een bushalte. Op beide andere groeiplaatsen was de soort eind 2001 nog steeds aanwezig.

Gezien het atlantisch-mediterrane karakter van het areaal en het sporadische voorkomen in cultuur, lijkt het niet onmogelijk dat *D. laureola* op min of meer natuurlijke wijze (door vogels?) in ons land voet aan de grond heeft gekregen. De omstandigheden voor warmte/vochtminnende soorten zijn de laatste jaren steeds beter geworden. Zo is in Delft vanaf 1990 het aantal groeiplaatsen van Tongvaren toegenomen van één tot zo'n 30, en zijn er in de afgelopen jaren diverse varensoorten die normaal binnenshuis groeien, op muren aangetroffen (*Adiantum diaphanum*, *A. raddianum*, *Cyrtomium falcatum*).^{12 13}

Wij houden ons aanbevolen voor gegevens die meer licht kunnen werpen op de status van *D. laureola* in Nederland.

1. D.A. Webb & I.K. Ferguson, 1968. *Daphne L.* In: T.G. Tutin, V.H. Heywood, N.A. Burges, D.M. Moore, D.H. Valentine, S.M. Walters & D.A. Webb, *Flora Europaea* 2: 256–258. Cambridge.
2. H. Meusel, S. Rauschert & E. Weinert, 1978. *Vergleichende Chorologie der zentraleeuropäischen Flora* 2. Karten. Jena.
3. P. Dupont, 1990. *Atlas partiel de la flore de France*. Parijs.
4. A.R. Clapham, T.G. Tutin & D.M. Moore, 1987. *Flora of the British Isles*. Cambridge.
5. E. van Rompaey & L. Delvosalle, 1979. *Atlas van de Belgische en Luxemburgse flora*. Meise.
6. H. Haeupler & P. Schönfelder, 1988. *Atlas der Farn- und Blütenpflanzen der Bundesrepublik Deutschland*. Stuttgart.
7. Mondelinge mededeling Wim Kleijweg.
8. R. van der Meijden & W.J. Holverda, 1988. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1987. *Gorteria* 14: 71–89.
9. B.K. Boom, 2000. *Nederlandse dendrologie*. Ede.
10. K.T. Noordhuis, 1999. *Tuinplantenencyclopedie*. Lisse.
11. Mondelinge mededeling Dick van der Laan.
12. R. van der Ham, 2000. *Varens in Delft*. Delft.
13. R. van der Ham, 2001. Exotische verrassingen op Delftse muren aangetroffen: Venushaar en IJzervaren. *Veldbericht* 64: 15–18.